

Tanıtım

Tema: Anlamın Yapı Taşları

Konu: Gezi Yazısı

Alt Konu: Gezi Yazısının Tarihçesi, Özellikleri ve Sanatçıları

Temanın Amacı: Gezip görülecek yerleri tanıtmak; oraların insanları, gelenekleri, görenekleri, doğası, coğrafyası ve tarihi hakkında bilgi vermek.

Köprü Kurma

- Bilgi ve Farkındalık:** Gezi yazıları insanlara yeni yerler, kültürler, tarih ve doğa hakkında bilgi verir. Bu, okuyucuların farkındalığını artırır ve dünyayı daha geniş bir perspektiften görmelerine yardımcı olur.
- Seyahat İçin İlham:** Gezi yazıları, insanlara seyahat etme isteği ve motivasyonu kazandırabilir. Okuyucular, yeni yerler keşfetmek için ilham alabilir ve kendi seyahat planlarını yapabilirler.
- Kültürel Değişim ve Anlayış:** Gezi yazıları, farklı kültürleri, gelenekleri ve yaşam tarzlarını tanıtmak suretiyle kültürel anlayışı artırır. Bu da insanlar arasında daha derin bir bağ kurmaya ve kültürel açıdan zenginleşmeye yardımcı olabilir.
- Yerel Ekonomiye Destek:** Başarılı gezi yazıları, belirli bir bölge veya şehirdeki turizmi teşvik edebilir ve yerel ekonomiye katkı sağlayabilir. Bu, yerel işletmelerin ve hizmetlerin desteklenmesine yardımcı olabilir.
- Rehberlik ve Bilgi Kaynağı:** Gezi yazıları, okuyuculara seyahat ederken yardımcı olabilecek pratik bilgiler ve ipuçları sağlar. Bu, konaklama, yeme içme, gezilecek yerler ve ulaşım gibi konularda rehberlik sağlar.
- Sanatsal ve Edebî Değer:** Bazı gezi yazıları, sanatsal ve edebî bir değer taşır. İyi yazılmış bir gezi yazısı, okuyucuları etkileyebilir, duygusal bir bağ kurmalarını sağlayabilir ve edebî zevklerini tatmin edebilir.
- Doğal ve Tarihî Mirasın Korunması:** Gezi yazıları, insanları doğal ve tarihî mirası korumaya teşvik edebilir. Bu yazılar, belirli bölgelerdeki çevresel ve tarihî hassasiyetleri vurgulayabilir ve koruma çabalarını destekleyebilir.

Çok yaşayan çok bilmez, çok gezen çok bilir.

Türk Atasözü

Gezi Yazısı

Bir kişinin gezip gördüğü yerler hakkında bilgi vermesi, kültürlerini, geleneklerini, coğrafi zenginliklerini, insanların yaşam biçimini edebî bir üslup içerisinde yazıya dökerek anlatmasına "gezi yazısı" denir.

Gezi Yazısının Özellikleri

- Anlatıcı kronolojik bir zaman izler.
- Sadece doğa güzellikleri değil, oralarda yaşayan insanların kültürleri, yaşamları, inançları gibi konularda da bilgi verilir.
- Anlatılanlar tarih, coğrafya, sosyoloji ve çeşitli bilimlere kaynaklık edebilecek bir niteliğe sahiptir.
- Gezip gören ve bunları anlatan kişiye "seyyah", bu kişilerin yazdıkları metinlere de "seyahatname" denir.
- Okuyucunun ilgisini çekebilecek tarzda olmalı ve gezilen yerlerle ilgili ilginç bilgiler aktarılmalıdır.
- Dönemin zihniyetini yansıtmaması açısından birer belge niteliği taşır.
- İyi bir gözlem becerisi gerektirir.
- İnsanların bilmedikleri yerleri görme isteğinden doğmuştur.
- Anlatılanlar hayal ürünü değil, gerçeklerdir.
- Gezi yazılarında anlaşılır bir dil kullanılmalıdır.

Bir Adım İleri

Bir yazarın çeşitli nedenlerle yurt içinde ve yurt dışında gittiği yerlerdeki gözlem, saptama, deneyim, yer, gezi türüne konu olabilir. Bu tür eserlerde en önemli özellik gözlemlerdir. Diyaloglardan, söylentilerden, hikâyelerden, efsanelerden, anılardan, atasözlerinden ve deyimlerden yararlanılması bu türün önemli özelliklerindedir. Gezi yazılarının okunurluğu anlatılanların ilgi çekiciliğine bağlıdır. Söylenenlerin gözlem ürünü olması, anlatıma düş gücünün karışmaması gerekir. Bu tür eserlerde betimleyici, öyküleyici, açıklayıcı anlatım biçimlerinden; örnekleme, karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanır. Dünya edebiyatının önemli gezi yazılarına XIII. yy.da Marco Polo'nun *Seyahatname'si* ile XIV. yy.da İbn-i Batuta'nın *Seyahatname'si* örnek verilebilir. Türk edebiyatında ilk seyahatname, Seydi Ali Reis'in seyahatlerini anlatan *Mir'âtü'l-Memâlik* adlı eserdir. En tanınmış seyahatname örnekleri arasında Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'si*, Katip Çelebi'nin *Cihânnüma'sı* gelir. Daha sonra Batı ile ilişkiler gelişince elçilik göreviyle ülke dışına giden sefirler gittikleri yerlerin ilgi çekici yönlerini, sefaretname adıyla yazdıkları yapıtlarda tanıtmışlardır. Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin *Fransa Sefaretnamesi* buna örnek verilebilir.

Gezi Yazısının Tarihçesi ve Sanatçıları

- Edebiyatımızdaki önemli gezi yazısı eserlerini ve sanatçılarını tanıyalım:

Tanzimat Dönemi:

- Ahmet Mithat Efendi: *Avrupa'da Bir Cevelan* (Tanzimat Döneminin ilk örneğidir)
- Direktör Ali Bey: *Seyahat Jurnalı*

Servetifünun Dönemi:

- Cenap Şahabettin: *Hac Yolunda, Avrupa Mektupları*

Cumhuriyet Dönemi:

- Reşat Nuri Güntekin: *Anadolu Notları*
- Falih Rıfkı Atay: *Deniz aşırı, Taymis Kıyıları, Bizim Akdeniz*
- Ahmet Haşim: *Frankfurt Seyahatnamesi*
- Azra Erhat: *Mavi Anadolu, Mavi Yolculuk*
- Haldun Taner: *Düşsem Yollara Yollara*
- Bedri Rahmi Eyüboğlu: *Canım Anadolu*
- Melih Cevdet Anday: *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan*
- Yusuf Ziya Ortaç: *Göz Ucuyla Avrupa*
- İsmail Habip Sevük: *Tuna'dan Batı'ya*
- Yavuz Bülent Bakiler: *Üsküp'ten Kosova'ya, Türkistan Türkistan*

Önemli

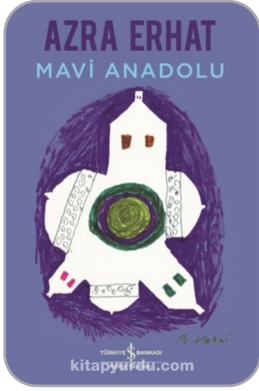
Gezi yazısı ile röportaj türleri iç içedir. İkisinde de araştırma, haber verme, bilgilendirme amaçlanır. İkisinde de gözlem önemlidir. Röportajdaki fotoğraf, resim gibi belgeler gezi yazısında da kullanılabilir. Gezi yazarı da röportaj yazarının kullandığı araştırma, inceleme, bilgi ve belge toplama yollarından yararlanır.

Etkinlik-1

Aşağıdaki soruları I. metinden yola çıkarak yanıtlayınız.

I. METİN

Troya Surlarının Önünde

Üstünde bulunduğumuz tepe, kazılardan çıkan topraklarla meydana gelmiş bir tümsektir. Karşımızda kocaman taşlardan bir sur görülüyor. Arkasında otlara, çalılıklara karışmış başka surlar, başka taş yığıntıları, inişli çıkışlı karmaşık bir manzara. İşte Troya harabeleri...

Çevremizde göz alabildiğine ova uzanıyor. Kuzeyde Çanakkale Boğazı ve deniz, kuzeybatıda birkaç tepeciğin arkasında Ege Denizi ve ta ufukta üst üste iki şerit gibi İmroz ve Samotrake adaları. Daha aşağıda İlk Çağ'lardan beri şarabı ile ün salmış olan Bozcaada (Tenedos). Ova iki ırmağın meydana getirdiği bir üçgendir: Menderes ve Dümrek çayı. Gözümü harabelerin üstünden güneye çevirip, dağlık araziye tarayınca sisler arasında bir doruk görüyorum: Kazdağı. İlk Çağ'da adına "İda" denen bu dağ; bütün bölgeye hâkim, karlı, muhteşem bir silsiledir.

Karşımızdaki surlar 1870 yılında Heinrich Schliemann'ın Hisarlık köyünün bitişiğinde yaptığı kazılarda ilk defa meydana çıkan oturma yeridir. Schliemann bu oturma yerinin Homeros'un "İlyada" destanında adı geçen "İlyon" veya "Troya" olduğuna inanmıştı. O gün bugün burada daha birçok kazı yapıldı. Dünya arkeoloji bilginleri arasında bu kalıntıların Troya olup olmadığı üstünde uzun boylu tartışıldı ve Homeros Troya'sını Hisarlık'ta değil, Ballıdağ veya Bayramiç yöresinde arayanlar çıktı. Dön dolaş, bu görkemli kazı yerinin meydana çıkan dokuz oturma tabakası ile topografya ve coğrafya bakımından Homeros'un anlattığı Troya'ya en uygun yer olduğu sonucuna varıldı. Homeros Troya'sı bir yana, bu oturma yeri bölgeye hâkim bir kale ve MÖ 3000 yıl gerilere kadar giden bir uygarlığın merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde hatta bir hazineler ocağı olan Anadolu'da bile arkeoloji ve prehistoryaya bu harabe kadar zengin bir kaynak açılmamıştır sanırım. Troya'dan daha görkemli sarayları, tapınakları, mezarları olan harabeler vardır elbette ama zaman içinde bu kadar derin bir alan kaplayanı bulunur mu acaba?

Troya oturma yeri MÖ 3500 yıllarından aşağı yukarı MS 300 yılına kadar tam dokuz ömür yaşamış, dokuz kere yıkılıp dokuz kere kalkınmıştır. Surlarının her taşı bu eşsiz canlılığın sanki bir izini taşımakta, bu şehirden güç fışkırmaktadır. Ama Troya surlarının görkemini anlatmak güç. Karşısında dururken ürperiyorum. Gerçi Boğaz'dan bu yana serin bir rüzgâr esiyor. Homeros'un Troya'da hiç eksik olmadığını söylediği rüzgâr. Tepenin üzerinde yüz kadar insanız. Çanakkale valisinden ortaokul öğrencilerine kadar hepimiz Prof. Bittel'in yaptığı açıklamayı dinliyoruz. Rüzgârda sözleri Homeros'un deyişiyle "kanatlanıyor".

Evet, Troya'yı nasıl anlatsam? Kolumun altında "İlyada" destanını sıkı sıkı tutuyorum. Buralara onsuz gelmek, çeşmeye testisiz gitmeye benzer. Troya'nın kötü bir alın yazısı varmış. Yangınlar, yer sarsıntıları, savaşlar bu şehri kaç kez yıkıp yok etmiş! Efsaneye inanırsak ta Yunanistan'dan koca ordular kalkmış, Troya'yı almak için tam on yıl savaşmışlar. Seçkin yiğitler, krallar, tanrılar el birliği ederek bu şehrin direncini kırmaya uğraşmışlar. Ama kara kaderinin kararlaştırdığı an gelince ufak bir düzen Troya'yı yok etmeye yetmiş.

İlk Çağ efsane ve tarihinde mutsuzluğun bir örneği olarak anılan Troya hiçbir kentin ulaşamadığı bir mutluluğa erişmiştir: Dünyaya gelmiş geçmiş en büyük şairlerin birine, en büyük şiirlerin birini esinlemek mutluluğuna. Troya, ölmezliğini Homeros'a borçludur.

Azra Erhat, *Mavi Anadolu*

1. Okuduğunuz metinde yazar, gittiği yerlerle ilgili gözlem ve izlenimlerini dile getirmiştir. Metni okuduktan sonra hayalinizde anlatılan yere gitme isteği uyandı mı? Nedenleriyle açıklayınız.

Yazar, gezip gördüğü yerleri öyle bir betimlemiş ki bu yerler, gözümün önünde canlandı. Dünya edebiyatı için çok önemli bir destanın yaşandığı yerlerin ülkemizde olması da beni ayrıca onurlandırdı. Böylesi bir yere gitme isteği tabii ki içim de uyandı.

2. Gezi yazılarında anlatılan yerlerin görsellerle desteklenmesinin yazıya katkısı var mıdır? Düşüncelerinizi yazınız.

Gezi yazılarında anlatılan yerlerin görsellerle desteklenmesi yazıya tabii ki katkı sağlayacaktır. Anlatılan yerleri gözümüzün önünde canlandırırken görseller, buralara bir gerçeklik katacak ve bizde gitme isteği uyandıracaktır.

3. Bu metnin anlatımında kullanılan anlatım biçimleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız.

Gezi yazılarında açıklama, betimleme ve öyküleme anlatım biçimlerinden yararlanılır. Burada da genel olarak Troya ile ilgili bilgi verildiğinden açıklama anlatım biçiminden yararlanılmıştır.

4. Troya, ölmezliğini neden Homeros'a borçludur? Açıklayınız.

Çünkü Homeros, Troya'nın içinde geçtiği İlyada Destanı'nı yazarak Troya'yı dünya edebiyatına ve tarihine tanıtarak ölümsüzleşmiştir.

5. Dünya arkeoloji bilgileri arasında bu kalıntıların Troya olup olmadığı üstünde uzun boylu tartışılması ve Homeros Troya'sının Hisarlık olmasının en büyük kanıtı nedir? Açıklayınız.

Dön dolaş, bu görkemli kazı yerinin meydana çıkan dokuz oturma tabakası ile topografya ve coğrafya bakımından Homeros'un anlattığı Troya'ya en uygun yer olduğu sonucuna varıldı. Homeros Troya'sı bir yana, bu oturma yeri bölgeye hâkim bir kale ve MÖ 3000 yıl gerilere kadar giden bir uygarlığın merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde hatta bir hazineler ocağı olan Anadolu'da bile arkeoloji ve prehistoryaya bu harabe kadar zengin bir kaynak açılmamıştır sanırım. Troya'dan daha görkemli sarayları, tapınakları, mezarları olan harabeler vardır elbette ama zaman içinde bu kadar derin bir alan kaplayana bulunur mu acaba?

Bir Adım İleri

Tanzimat Dönemi'nde Batılı anlamda gezi yazısı örnekleri sanatçıların Avrupa'ya gidip orada edindikleri izlenimlerini yazmaları ile başlamıştır. XIX. yy.ın sonlarında yayımlanan Ahmet Mithat Efendi'nin *Avrupa'da Bir Cevlan* ile Direktör Ali Bey'in *Seyahat Jurnalı* adlı eseri de bu yüzyılın önemli gezi eserlerindedir. 1908'den sonra gezi yazısı türünde büyük ilerleme sağlanmıştır. Bunda yabancı ülkelerle kurulan ilişkilerin gelişmesi ve gezilerin daha kolay hâle gelmesi etkili olmuştur. Böylece bu türde eser sayısında artış görülmüştür. Ahmet Haşim'in *Frankfurt Seyahatnamesi*, Cenap Şahabettin'in Hicaz yolculuğunu anlatan *Hac Yolunda*, Suriye ve Irak'tan bahsettiği *Âfâk-ı Irak* ve bir Avrupa gezisinde izlenimlerini anlattığı *Avrupa Mektupları* bu dönemin önemli gezi yazısı eserlerindedir. Cumhuriyet Dönemi, gezi yazısı bakımından yurt içi ve yurt dışı gezilerin iyice arttığı, gezilen coğrafyaların çeşitlendiği, farklı bakış açılarının getirildiği, bu türün pek çok değişik örneğinin görüldüğü bir dönemdir. Eserlerde oldukça yalın bir dil ve akıcı bir anlatımın kullanımı dikkat çeker.

Örnek 1

Aşağıdakilerden hangisi gezi yazısının özelliği olamaz?

- A) Dönemin zihniyetini yansıtır.
B) Anlatılanlar, hayal ürünü değildir.
C) Anlatımda geriye dönüşler olabilir.
D) Okuyucunun ilgisini çekmelidir.
E) Betimleme, açıklama, öykülemeyden yararlanır.

Cevap C

Aşağıdaki soruları II. metinden yola çıkarak yanıtlayınız.

II. METİN

Paris

Şimdiye değin sözünü çok ettiğim için, dış ülkelerde en çok sevdiğim kentin Paris olduğu anlaşılmalıdır herhâlde. Sadece benim duyduğum bir sevgi değildir bu. Avrupa'ya gidenlerin çoğu, kimi zaman tamamıyla saçma nedenlerden ötürü, Paris sevgimi paylaşırlar. Kültürsüzler, eğlence merkezlerinden, lüks mağazalarından, şık ve güzel kadınlarından ötürü Paris'e ayılıp bayılırlar. Kültürlüler de müzelerinden, sanat galerilerinden, konser salonlarından ötürü bu kente hayrandırlar. Oysa bunlardan hiçbirisi olmasa Paris gene Paris olurdu. Çünkü Paris'in gerçek büyüğü sokaklarındadır. "Büyü" sözcüğünü çok bilinçli kullandım. Nedeni de bu kentin sokaklarında açık seçik açıklayamayacağım gizemli bir çekicilik bulunmasıdır. Bugüne değin gördüğüm hiçbir sokakta Mouffetard'm ya da Contrescarpe'in büyüğü havasını bulamadım.

"Paris sokakları" derken kentin bütün sokaklarından söz ettiğim sanılmasın. Bunları, bıkmadan usanmadan sabahdan akşama kadar Paris'te yürüyen arkadaşım Müntekim Ökmen bilir ancak. Onunla aynı günlerde orada bulunduğumuz zaman, bana rehberlik eder; ayak basmadığım mahallelerde, inanılmaz güzellikte köşeler, küçük parklar, evler gösterirdi. Bense sadece Seine'in sol kıyısında, Quartier Lâtin'de, Montparnasse'ta, nehrin rıhtımlarında ve köprülerde gezerdim. Paris'te yalnız Seine ve rıhtımları değil, kanallar da güzeldir. Örneğin St.-Martin Kanalı, irili ufaklı teknelerle doludur. Kıyısındaki çocuk bahçesinde kurulan küçük korsan gemisine, yalnız çocuklar değil, ben de bayıldım. Yaşımdan başımdan utanmasam onlarla birlikte ben de binecektim o gemiye. Kanalın kıyısında çok hoşuma giden başka bir şey de Parislilerin sinema sanatına vefasını kanıtlayan Hotel du Nord tabelası oldu. Otelin çoktan yıkıldığı belliydi. Ama Marcel Carne'nin 1938'de çevirdiği filmin anısına, aynı yerde bir tuğla duvar örülmüş; bu duvara Hotel du Nord tabelası asılmıştı. Aradan yarım yüzyıldan fazla geçtiği hâlde, o filmde, özellikle Arletti ile Louis Jouvet'nin, seyircileri nasıl büyülediklerini hâlâ unutamam.

Paris'in metro istasyonları her zaman canlı ve ilginçtir. Hele gece yarısına doğru büsbütün renklenirler. Paçavralara sarılı yaşlı esvis barksızlar, yerlere ya da banklara uzanıp uyurlar. Kimileri, tencerelerini küçük gaz tüplerinin üstüne koyup yemek pişirir. Tamtamdandan tutun da duygusal Fransız şarkılarına kadar her türlü ses duyulur. Tek duyulmayan şey klasik müziktir. Ama günün birinde onu da duydum. Bir de baktım, ayakta durmuş, önünde nota sehpası, kemaniyla Mozart çalan genç bir kız... İşte o kıızı hiç unutamıyorum. Orada müzik yapan saçlı sakallı gençlere, hippie kılıklı kadınlara hiç mi hiç benzemiyordu. Bambaşka bir çevreden geldiği besbelliydi. Gri bir tayyör, beyaz bir gömlek giymiş, güzel saçlarını alçak bir topuzla ensesinde

toplamaştı. Utana utana eğildim, önündeki boş çanağa birkaç frank bıraktım. Bir metro istasyonunun gürültüsü ortasında; ter ter tepinen tamtamlar, elektrik gitarlı pop şarkıcıları, hokkabazlar, cambazlar arasında değil de kültürlü ve kibar ailesinin salonunda keman çalıyordu sanki. O solgun yüzlü incecik kızın, o salondan bu metro istasyonuna, ayakta dimdik durduğuna göre nasıl düştüğünü demeyeceğim, nasıl geldiğini hüznle düşünüp dururum hâlâ.

Mîna Urgan, *Bir Dinozorun Gezileri*

6. Yurt dışındaki bir şehre gittiğinizi varsayınız. Şehirdeki hangi unsurları anlatmayı tercih ederdiniz?

Muhtemel Cevaplar:

Tarihî yapıları, doğal güzellikleri, restoranları, mahalleleri, sokakları, caddeleri, insanların eğlencelerini, geçim kaynaklarını, giyim tarzlarını...

7. Gezi yazılarında tarihî, siyasi, sosyal bir gerçeklik olduğu gibi mi verilmelidir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

Gezi yazılarında olanı olduğu gibi anlatmak esastır, bu yüzden anlatılan ne ise gerçekliğine uygun biçimde anlatılmalıdır.

8. Metinde geçen "Otelin çoktan yıkıldığı belliydi. Ama Marcel Carne'nin 1938'de çevirdiği filmin anısına, aynı yerde bir tuğla duvar örülmüş; bu duvara Hotel du Nord tabelası asılmıştı." gibi bilgilendirici ifadelerin kullanılmasının metinde anlatılanlara katkısı nelerdir? Görüşlerinizi gerekçeleriyle belirtiniz.

Anlatılanların bu tür şeylerle desteklenmesi gezilen ve görülen yerlerin anlatımında gerçekliği gözler önüne sermektedir.

9. Okuduğunuz metinde, yazarın yorum içeren ifadeleri fazla kullanması okuyucuyu ve metni nasıl etkileyebilir? Düşüncelerinizi nedenleriyle açıklayınız.

Her durum ve olay, insanlarda farklı farklı duygular uyandırabilir. Bu, gezi yazılarında da böyledir. Yazar, gezi yazısında bu tür ifadeler kullanarak okurun oralara gitme isteğini kamçileyebilir.

10. Bir gezi yazısında ortaya konan bilgi ve saptamaların kanıtlanma ve gerekçelendirme yoluyla sunulması anlatımı nasıl etkiler? Açıklayınız.

Gezi yazılarında anlatılanların kanıtlanması ve gerekçelendirilmesi önemlidir çünkü anlatılanlar gerçekten oralara gidilmiş, görülmüş ve araştırılmış yerlerdir. Bunlar hayal ürünü yazılan yazılar değildir. Yazar da bunu kanıtlamak için bu tür yollara başvurmak zorundadır.

11. Troya Surlarının Önünde ve Paris metinlerinden hareketle gezi yazılarının özelliklerini yazınız.

Anlatıcı kronolojik bir zaman izler. Sadece doğa güzellikleri değil, oralarda yaşayan insanların kültürleri, yaşamları, inançları gibi konularda da dbilgi verilir. Okuyucunun ilgisini çekebilecek tarzda olmalı ve gezilen yerlerle ilgili ilginç bilgiler aktarılmalıdır. İyi bir gözlem becerisi gerektirir. Anlatılanlar hayal ürünü değil, gerçeklerdir. Gezi yazılarında anlaşılır bir dil kullanılmalıdır.

Örnek 2

Gezi yazısı Türk edebiyatında ilgi gören türlerin başında gelir. Tanzimat edebiyatında Ahmet Mithat Efendi'nin ---- adlı eseri gezi yazısı örneği olarak gösterilir. Servetifünun Dönemi'nde gezi yazısı olarak Cenap Şahabettin'in ---- adlı eseri dikkat çeker. Fecriyat edebiyatında Ahmet Haşim de ---- adlı eseriyle bu türün örneğini vermiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde Falih Rıfkı Atay da bu türe kayıtsız kalmamış ve bu türle ilgili birçok eser yazmıştır. ---- adlı eseri gezi yazısının önemli eserlerinden biridir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdaki eserlerden hangisi getirilemez?

- A) *Avrupa'da Bir Cevelan*
- B) *Hac Yolunda*
- C) *Anadolu Notları*
- D) *Bizim Akdeniz*
- E) *Frankfurt Seyahatnamesi*

Avrupa'da Bir Cevelan: Ahmet Mithat Efendi,

Hac Yolunda: Cenap Şahabettin,

Anadolu Notları: Reşat Nuri Güntekin,

Bizim Akdeniz: Falih Rıfkı Atay,

Frankfurt Seyahatnamesi: Ahmet Haşim

Cevap: C

Örnek Cevap Anahtarı

1. C 2. C

Etkinlik-2

1. Aşağıdaki soruları parçaya göre cevaplayınız.

Keltepe Ormanlarında Bir Gün

Demin Kadıköyü'ne varmadan uzaktan yemyeşil bayırlarından pek hoşlandığımız Gülveren Tepesi'nin şimdi buradan başka bir yanını görüyoruz. Doğu yamacı yemyeşil ormanlarla örtülü olan Gülveren Tepesi'nin kuzey yamacı çirilçiplak. Çünkü ortaya küçük bir köy, Kayı köyü sokulmuş. Bütün yamaç çizgi çizgi sel yatakları, kısır tarlalar ve çitlerle allak bullak olmuş. Bu güzel tepenin öte yüzünün şirinliğini gördükten sonra bu yüzünün perişanlığını ve bu perişanlığın büyük manzaraya kattığı tatsızlığı görünce insanın içi burkuluyor.

Ne yapmalı da ormanlarımızı kurtarmalıyız? Korucuları mı çoğaltmalı, eskisi gibi ormanlara asker mi koymalı? Yoksa halkımıza ormanların faydalarını, ormanlardan kereste, odun elde ettiğimizi, ormanların havayı temizlediğini, ormanların selleri önlediklerini, ormanların çayları dereleri beslediklerini, kuraklığın kıtlığın önüne geçtiklerini, ormanların yamaçlardan, kumsallardan toprağın akıp gitmesine karşı koyduklarını, daha söylenen birçok şeyi mi anlatmalıyız? Elbette bunları da söylemeli, bunları da anlatmalıyız ama halkımıza ilkin ormanın bir ağaç tarlası olmadığını, orman toprağının da tarım toprağı olmadığını hatta toprak olmadığını anlatmalı, onun, şu dünya işleri hakkındaki düşüncelerimizin çoğunda yaptığımız gibi, orman anlayışında bir değişiklik yapmalıyız.

Hikmet Birand, *Anadolu Manzaraları*

- a. Yazarın verdiği bilgileri kişisel yorumlarıyla aktarması sizce metne nasıl bir katkı sağlamıştır? Görüşlerinizi yazınız.

Yazarın gezi yazısını kişisel bilgilerle aktarması anlatıma üst düzeyde bir duygusallık katmış. Anlatılar gözler önüne serilerek de okurun yazarın kendisine destek vermesi sağlanmıştır. Ayrıca yetkililere de çözüm önerileri sunulmuştur.

- b. Okuduğunuz metindeki bilgilerin gerekçelerini, doğruluğunu, tutarlılığını ve geçerliliğini yaşadığınız bölgenin coğrafyasını göz önünde bulundurarak değerlendiriniz.

Muhtemel Cevaplar:

Yaşadığımız yer şehir olduğu için her taraf gri binalarla dolu, duyarlı insanlar, yaşam yerlerini ağaçlandırmaya ve yeşillendirmeye çalışmış ancak bu durum kötü görüntüleri engellemeye yetmemiş.

- c. Metnin anlatımında başvurulan anlatım tekniklerini örneklerle açıklayınız.

Yazının genelinde Keltepe Ormanları hakkında bilgi verildiği için açıklama anlatıma başvurulmuştur.

"Doğu yamacı yemyeşil ormanlarla örtülü olan Gülveren Tepesi'nin kuzey yamacı çirilçiplak." cümlesinde ise betimlemeden yararlanılmıştır.

- d. Metinden öznel ve nesnel cümlelere ikişer örnek yazınız.

Nesnel Cümleler:

Doğu yamacı yemyeşil ormanlarla örtülü olan Gülveren Tepesi'nin kuzey yamacı çirilçiplak. Çünkü ortaya küçük bir köy, Kayı Köyü sokulmuş.

Öznel Cümleler:

Demin Kadıköyü'ne varmadan uzaktan yemyeşil bayırlarından pek hoşlandığımız Gülveren Tepesi'nin şimdi buradan başka bir yanını görüyoruz. Bu güzel tepenin öte yüzünün şirinliğini gördükten sonra bu yüzünün perişanlığını ve bu perişanlığın büyük manzaraya kattığı tatsızlığı görünce insanın içi burkuluyor.

2. Aşağıdaki tabloda sanatçı ve gezi yazısı türündeki eserleri eşleyelim.

	Sanatçı		Eser
1	Evliya Çelebi	5	Frankfurt Seyahatnamesi
2	Kâtip Çelebi	10	Abbas Yolcu
3	Azra Erhat	9	Bizim Akdeniz
4	Cenap Şahabettin	3	Mavi Yolculuk
5	Ahmet Haşim	7	Miratü'l-Memalik
6	Haldun Taner	6	Düşsem Yollara Yollara
7	Seydi Ali Reis	2	Cihannüma
8	Reşat Nuri Güntekin	4	Hac Yolunda
9	Falih Rıfki Atay	8	Anadolu Notları
10	Atilla İlhan	1	Seyahatname

3. Aşağıdaki boşlukları uygun sözcüklerle doldurunuz.

- Eskiden gezi yazılarına seyahatname gezip gören kişilere de **seyyah** denirdi.
- Edebiyatımızda ilk gezi yazısı eseri ünlü denizcilerimizden **Seydi Ali Reis** 'in **Miratü'l Memalik** adlı eseridir.
- Batılı anlamda ilk gezi yazısı **Ahmet Mithat Efendi** 'ye ait **Avrupa'da Bir Cevelan** adlı eseridir.
- Deniz Aşırı**, **Taymis Kıyıları** gibi eserler **Falih Rıfki Atay** 'a; **Canım Anadolu**, **Bedri Rahmi Eyüpoğlu** 'na aittir.
- Gezi yazıları, **öğretici** metinlerden **kişiyi** konu alan metinlerdendir.
- XVII. yüzyılın önde gelen gezginlerinden **Evliya Çelebi'nin** kırk yıldan fazla bir süre içerisinde Osmanlı ülkesini ve diğer coğrafyaları dolaşarak meydana getirdiği **Seyahatname** adlı eser, gezi yazısı türünün edebiyatımızdaki ilk büyük örneğidir.
- Tanzimat Dönemi'nde Ali Bey tarafından yazılan **Seyahat Jurnalı** adlı eser gezi yazısı özelliği taşır.
- Düşsem Yollara Yollara** adlı eser **Haldun Taner** 'e ait gezi türünde yazılmış bir eserdir.
- Eskiden gezi notlarının kaleme alındığı eserlere **seyahatname** deniyordu. Modern zamanlarda ise Türkçe bir sözcük olan **gezi yazısı** terimi tercih edildi.

- Dünya edebiyatının en önemli seyahatmeleri arasında 13. yüzyılda yayımlanmış **Marko Polo** 'nun Uzak Doğu izlenimlerini içeren seyahatnamesi yer alır.

4. Aşağıdaki yargılar doğru ise yanına "D", yanlış ise "Y" yazınız.

- Gezi yazılarında yazar; sadece açıklayıcı ve öyküleyici anlatım biçimlerinden yararlanır. (Y)
- Yazar, gezi yazılarında anlattıklarının doğruluğunu konuşma, bilgi toplama ve fotoğraflarla desteklemelidir. (D)
- Yazar, gezi yazılarında sadece nesnel yargılara başvurur. (Y)
- Gezi yazarları, gözlem ve izlenimlerini daha çok betimleyici bir üslupla (biçimle) kaleme alırlar. (D)
- Türk edebiyatının ilk gezi yazısı eseri Evliya Çelebi'nin 10 ciltlik **Seyahatname**'sidir. (Y)
- Gezi yazılarında zamanda geriye dönüşlere de yer verilir. (Y)
- Yazar, gezi yazısında kronolojik zaman izler. (D)
- Gezi yazılarında gözlem gücü çok önemlidir. (D)
- Reşat Nuri'nin **Çalılıkı** adlı eseri gezi yazısına örnektir. (Y)
- Gezi yazısının divan edebiyatındaki karşılığı sefaretnamedir. (Y)

- Belgesel, gerçek olayları, kişileri, konuları veya yerleri anlatan, genellikle bilgilendirici ve eğitici amaçlar taşıyan, görsel ve işitsel unsurlardan oluşan bir türdür. Belgeseller genellikle doğal yaşam, tarih, bilim, sanat, kültür gibi çeşitli konuları ele alabilir. Belgeseller genellikle tarafsız bir bakış açısıyla sunulur ve izleyiciye bilgi vermek, farkındalık yaratmak veya düşündürmek amacı güder. Belgesellerde genellikle gerçek olaylar, gerçek kişiler, gerçek mekânlar ve gerçek görüntüler kullanılır. Bu nedenle belgesellerin genellikle araştırma ve doğruluk gerektiren bir yapım süreci vardır. Belgeselde kullanılan görsel ve işitsel unsurlar genellikle gerçeğe dayalı olmalıdır.

Yukarıdaki metinden yola çıkarak gezdiğiniz, gördüğünüz bir yerin belgeselini çekmek isterseniz bu yer neresi olur, nedenleriyle yazınız. Ayrıca bu belgeseli nasıl çekersiniz, açıklayınız.

1-2. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

İlk Gün

Sabahın erken saatlerinde Peşte'ye vardık. Bizi istasyonda konukçumuz Bayan Polgar Judith karşıladı, İngilizce biliyor, iki yıl Amerika'da kalmış, şimdi bir tiyatrodaki dikeyon öğretmeni... Konuşkan, bilgili, özellikle Macar sanat ve edebiyatını bilen bir kadın. Ama otomobilimizin kalkması ile istasyon alanını dolanıp otelimizin önünde durması bir oldu. Sabatçak oteldir bu, özgürlük demek. Avrupa'nın her yeri için birinci sınıf, konforlu bir otel. Judith, öğleden sonra buluşmak üzere bizi odalarımıza bıraktı, gitti. Ama biz yıkanıp kahvelerimizi içtikten sonra, Judith'in sandığı gibi dinlenmek ve biraz da uyumak üzere yataklarımıza girmedik, attık kendimizi Peşte'nin sokaklarına, yürüye yürüye Tuna'nın yanına geldik (Macarlar Duna diyorlar). Tuna üzerindeki köprülerden birinden karşıya, Buda'ya geçtik. Öğleye kadar dolaştık orada. Öğle yemeğimizi Tuna'ya bakan bir lokantada yemek istiyorduk. Önümüze gelene böyle bir lokantayı nerede bulacağımızı soruyor fakat hep yabancı dil bilmeyenlerle karşılaştığımız için derdimizi bir türlü anlatamıyorduk. Sonunda özel arabaları ile pazar tatili yapmaya giden bir aile, çat pat bir İngilizce ile isteğimizi anladılar, gidecekleri yere gecikmeleri bahasına bizi arabaları ile Otel Duna'nın lokantasına bıraktılar. Garson Türk olduğumuzu anlayınca masamıza bir Türk bayrağı koydu ve bize harikulade Macar yemekleri getirdi. Harikulade diyorum, gerçekten de Macar mutfağı çok zengindir. Öylesine ki kolay kolay yemek seçemezsiniz, aklınız öteki yemeklerde kalır.

Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan

1. Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Gözlem ve izlenimlere yer verilmiştir.
- B) Öğretici bir metinden alınmıştır.
- C) Nitelemelere yer verilmiştir.
- D) Birinci kişili anlatım vardır.
- E) Amaç, okuru olay içine çekmektir.

2. Gezi yazısından alınan bu parça aşağıdaki sanatçılardan hangisine aittir?

- A) Falih Rıfkı Atay
- B) Azra Erhat
- C) Ahmet Haşim
- D) Melih Cevdet Anday
- E) Cenap Şahabettin

3 ve 4. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

İsfahan, Nısf-ı Cihan

Bir zamanlar şarkın en büyük şehriydi; kuşkusuz bu büyüklüğü Orta Çağ'ın teknik imkânları içinde tasavvur etmek lazım. Bazı tarihçilerin özellikle de hanlıların 1250'deki Moğol istilasından önceki İsfahan'ın nüfusunun bir milyon olarak göstermeleri tam bir ölçsüzlük. Aynı ölçsüzlüğü İstanbul ve Bağdat için de yaparlar. Bir milyonluk halkın yiyeceği hangi araçla gelecek; o kadar kişinin günlük kanalizasyona yığıldığı hangi suyla temizlenecek, hesaplayan yok. Şurası açık: İsfahan güzeldi ve her zaman güzel, sakinleri de Allah yoldan çıkarmasın, her zaman şehirliydi, bugün de öyle. Nitekim bir ara şehrin ortasına işbilir belediyecilerin; para kazanırız hem de şan olur deyü dikmeye çalıştığı -gerçi bizimkilerle kıyaslanamaz- gökdelenler UNESCO ve İran aydınlarının tepkisini çekti diye "yarı yıkık" duruyor. Ortadoğu'nun tarihî kentlerinin ortak bir sorunu var; eski şehirler yani tarihî dokunun en önemli kesimi barındıran merkez, hızla gecekondulaşıyor. Ya eski sakinler fakirleşmiş ya da göçmenler burayı istila etmiş; ya binalar zamanın ihmaliyle çöküyor ya da şehirlerde bu yeni gelenlerin cebi biraz para gördükçe binaların üstüne briket kat çıkılıyor.

İlber Ortaylı, *Eski Dünya Seyahatnamesi*

3. Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

- A) İsfahan'ın bir dönemde en büyük şehir olduğu
- B) Söz konusu şehrin İran'a ait olduğu
- C) Bazı tarihçilerin gerçekleri yansıtmadığı
- D) Dikilen gökdelenlerin İran aydınlarının hoş karşılanmadığı
- E) Orta Doğu'daki tarihî şehirlerin müşterek problemi olduğu

4. Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yer almamıştır?

- A) Örneklem
- B) Açıklama
- C) Özne yargılar
- D) Niteleme
- E) Karşılaştırma

Cevap Anahtarı

1. E 2. D 3. B 4. A